

ปัญหาในการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นสอบสวน¹

สนิท จันทรพูล²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการปล่อยตัวชั่วคราวตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 บัญญัติในเรื่องสิทธิในการควบคุมตัวผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการในคดีอาญา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการได้ทำงานอย่างเต็มที่ แต่ในทางกลับกันสิทธิของผู้ต้องหาที่จะต้องถูกจำกัดเสรีภาพทั้งที่ตนอาจจะเป็นผู้บริสุทธิ์ก็ตาม โดยการให้สิทธิเจ้าหน้าที่นี้ได้กระทบต่อเสรีภาพของผู้ต้องหา และเกิดความล่าช้าต่อการดำเนินคดี อันไม่สอดคล้องกับความยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ ที่กล่าวว่า ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และ บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม”³

ในชั้นสอบสวนการควบคุมตัวผู้ต้องหาซึ่งจะต้องมีการขอฝากขังต่อศาลซึ่งเป็นกระบวนการในชั้นพิจารณาก่อนฟ้องนั้น ในคดีอาญาทั่วไปหากผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหรือประกันตัวตามที่กฎหมายบัญญัติ พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ที่สถานีตำรวจได้สูงสุดไม่เกิน 48 ชั่วโมง หลังจากนั้น หากยังมีความจำเป็นในการควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนต่อไป พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่รับสำนวนการสอบสวนจะต้องนำตัวผู้ต้องหานั้นมาขออำนาจศาลพลัดฟ้องหรือฝากขังเป็นคราวไปภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนด ซึ่งขึ้นอยู่กับอัตราโทษของข้อหาที่ต้องหาว่าได้กระทำความผิดโดยกรณีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 6 เดือน แต่ไม่ถึง 10 ปี หรือปรับเกินกว่า 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 48 วันกรณีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วันและรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 84 วัน เป็นต้น โดยศาลจะสั่งขังผู้ต้องหาไว้ในเรือนจำหรือที่สถานีตำรวจก็ได้ แต่ในกรณีที่ศาลสั่งขังครบ 48 วันแล้ว หากพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอขังต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็นศาล

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาในการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นสอบสวน โดยอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สังวรณ์ เรืองกาญจน์กุล และคณะกรรมการสอบคือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปวีศร เลิศธรรมเทวี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีดา โชติมานนท์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 87.

จะสั่งขังต่อไปได้ก็ต่อเมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนได้แสดงถึงเหตุจำเป็น และนำพยานหลักฐานมาให้ศาลได้สวนจนเป็นที่พอใจแก่ศาล โดยผู้ต้องหาจะแต่งทนายเพื่อแถลงข้อคัดค้านและซักถามพยานก็ได้ หากไม่ผลัดฟ้องหรือฝากขังหรือฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้วแต่กรณี ศาลจะต้องปล่อยตัวผู้ต้องหานั้นเป็นอิสระไปก่อน หลังจากนั้นพนักงานอัยการต้องพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาลต่อไป ทั้งนี้ในระหว่างที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวดังกล่าวข้างต้น ผู้ต้องหามีสิทธิได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหรือประกันตัว โดยยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานหรือศาลที่ควบคุมหรือกักขังผู้ต้องหา

จากบัญญัติ มาตรา 87 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁴ แม้จะชอบด้วยกฎหมาย แต่ก็มี ความไม่ยุติธรรมของตัวบทในการให้สิทธิแก่เจ้าพนักงานยุติธรรมดำเนินคดี โดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของ ผู้ต้องหา อันเป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเสมือนผู้กระทำความผิดอันขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่บัญญัติว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” และ “ก่อนคดีพิพากษาถึง ที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”⁵ กล่าวคือ จำเลยเป็น ผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาเกี่ยวกับผลของการฝากขังกล่าวคือ ในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่ พนักงานสอบสวน อ้างเหตุจำเป็นตามกฎหมาย เพื่อขอฝากขัง ซึ่งหากมีการฟ้องคดีและศาลตัดสินคดี หรือยก ฟ้องจำเลย ในชั้นสอบสวนที่มีการฝากขังผู้ต้องหาไปแล้ว เท่ากับว่าจำเลยได้รับโทษทางอาญาทั้ง ๆ ที่ตนมิได้ กระทำความผิด และผลจากความล่าช้าในการดำเนินคดีต่อผู้ต้องหานั้น เมื่อการพิจารณาไม่สามารถเริ่มต้นได้ เพราะยังมีได้มีการฟ้องคดีด้วยเหตุผิดฟ้องหรือฝากขังของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ หากต่อมามี การฟ้องผู้ต้องหาและศาลพิพากษายกฟ้องเท่ากับว่าผู้ต้องหาติดคุกไปแล้วทำให้ผู้ต้องหาที่พ้นจากข้อกล่าวหาใน คดี ได้รับความเสียหาย เสียชื่อเสียง อีกทั้งการถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาซึ่งผู้ต้องหามีได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ไม่ว่าด้วยเหตุผลใด ก่อนมีการฟ้องคดีในชั้นพนักงานสอบสวน ไม่มีบทบัญญัติใดให้สิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งที่ขอปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหา ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ ของกฎหมายในการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาไม่มีความผิด และตรงกันข้ามกับการสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราว ในชั้นศาล ซึ่งในชั้นการพิจารณาของศาลผู้ร้องขอมีสิทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญามาตรา 119 ทวิ ที่บัญญัติไว้ความว่า ในกรณีที่ศาลสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ร้องขอมี สิทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ ดังต่อไปนี้ คำสั่งของศาลชั้นต้น ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์คำสั่งของศาล อุทธรณ์ ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 29

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 119 ทวิ.

ประการที่หนึ่งปัญหาเกี่ยวกับผู้มีอำนาจพิจารณาการสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 (1) “คำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ไม่ว่าผู้ต้องหาต้องควบคุมหรือขังตามหมายศาล ย่อมยื่นได้ โดยผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง ดังนี้ ในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่และยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี⁶

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 บัญญัติไว้ว่า การสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราว จะกระทำได้อต่อเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี
- 2) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
- 3) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น
- 4) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกัน ไม่น่าเชื่อถือ
- 5) การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อความเสียหายต่อการสอบสวนคดีของเจ้าพนักงานหรือการดำเนินคดีในศาล⁷

คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 บทที่ 2 เรื่องการอำนวยความสะดวกธรรมชาติทางอาญา หมวดการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ หรือไม่มีความผิดจนกว่าศาลจะได้พิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิด การปล่อยชั่วคราวจึงเป็นมาตรการที่มีความสำคัญยิ่ง หากผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่ในระหว่างการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน กำหนดลำดับอาวุโสของพนักงานสอบสวนไว้ ตามกฎ ก.ตร. ว่าด้วยการกำหนดลำดับอาวุโสของข้าราชการตำรวจในการรักษาราชการแทน มีอำนาจเป็นผู้พิจารณาสั่งปล่อยชั่วคราวแทนได้

(2) ให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน พิจารณาสั่งคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวโดยเร็ว โดยให้พิจารณาสั่งให้เสร็จสิ้นภายใน 1 ชั่วโมงนับแต่ได้รับเรื่อง เว้นแต่มีกรณีเหตุจำเป็น ไม่อาจพิจารณาสั่งการได้ภายในกำหนด ก็ให้บันทึกเหตุจำเป็นไว้ในคำร้องหรือบันทึกเสนอสัญญาประกันแต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกิน 24 ชั่วโมง นับแต่ได้รับคำร้องจะเห็นได้ว่ากฎหมายและระเบียบคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติดังกล่าว จะให้อำนาจหัวหน้าพนักงานสอบสวนหรือหัวหน้าสถานีตำรวจเป็นผู้มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจสั่งปล่อยชั่วคราวหรือไม่ ปล่อยชั่วคราวและตามหลักการบริหารงานบุคคล หัวหน้าสถานีเป็นผู้บริหารระดับสูงสุดในสถานีตำรวจ

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 106 (1).

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 108/1.

ในการปฏิบัติหน้าที่ มีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบตามสายการบังคับบัญชา ได้แก่ ฝ่ายอำนวยการหรือธุรการ ฝ่ายสอบสวน ฝ่ายสืบสวน ฝ่ายป้องกันปราบปราม และฝ่ายจราจร โดยมีหัวหน้างานแต่ละฝ่ายเป็นผู้รับผิดชอบ หัวหน้าสถานีจึงอาจไม่ทราบรายละเอียดการปฏิบัติในทุกเรื่องที่เกิดขึ้นในสถานีตำรวจ หากพิจารณาหลักเกณฑ์เงื่อนไขการไม่ปล่อยตัวชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1

จากกรณีดังกล่าวจะเห็นว่า หัวหน้าสถานีซึ่งเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการพิจารณาไม่ปล่อยตัวชั่วคราว บางกรณีอาจจะไม่ทราบพฤติการณ์หรือข้อมูลด้านอื่น ๆ ของผู้ต้องหา ตามเงื่อนไขในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 หรือทราบข้อมูลของผู้ต้องหาที่จะต้องพิจารณาตามเงื่อนไขไม่ปล่อยตัวชั่วคราวไม่ละเอียดครบถ้วน เท่ากับหัวหน้างานฝ่ายต่าง ๆ และตัวพนักงานสอบสวนเจ้าของคดี ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการในพื้นที่ รับรู้ รับทราบพฤติการณ์ ข้อมูลเชิงลึกของผู้ต้องหาเป็นอย่างไร ยกตัวอย่างเช่น ผู้ต้องหาเคยหลบหนีประกันในชั้นศาลมาแล้วกี่ครั้ง เคยมีพฤติการณ์ไปข่มขู่หรือยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน เป็นต้น

ประการที่สองปัญหาระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนก่อนฟ้องคดี กล่าวคือตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคหก ที่ให้อำนาจศาลสามารถสั่งขังผู้ต้องหาได้หลายครั้งติด ๆ กัน เป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานกระทำการอันมิชอบต่อผู้ต้องหา โดยการขอควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือการฝากขัง ซึ่งระยะเวลาในการฝากขังที่กฎหมายกำหนดไม่สอดคล้องและไม่เอื้อประโยชน์เพื่อที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่มีการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญโดยไม่กำหนดระยะเวลาให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการส่งฟ้องผู้ต้องหาให้แน่นอน ไม่มีการบริหารเวลาให้เหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนได้

ปัญหาในเรื่องระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนโดยขออำนาจฝากขัง ยาวนานจนเกินไป โอกาสที่คดีจะเสร็จไปโดยรวดเร็วก็มีน้อยยิ่งขึ้น เนื่องจากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการสามารถใช้ประโยชน์จากระยะเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหาที่มีอยู่ตามกฎหมายได้เต็มที่และเต็มระยะเวลาที่กำหนดไว้ใน มาตรา 87 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และในทางปฏิบัติก็เป็นไปได้ว่า จะสอบสวนและฟ้องร้องผู้ต้องหาต่อศาลให้เสร็จก่อนครบกำหนด ระยะเวลาควบคุมตัวทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่เรื่องยาก และสมัยนี้การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนสามารถทำได้โดยง่ายรวดเร็วหรืออีกอย่างผู้ต้องหาเองก็ให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนแล้ว

ในส่วนการสอบถามผู้ต้องหาว่จะคัดค้านการฝากขังประการใดหรือไม่นั้น หากกรณีเป็นการที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนอยู่แล้ว และพร้อมที่จะให้การรับสารภาพในชั้นศาลเช่นกัน แต่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการก็ยังยื่นคำร้องขอให้มีการควบคุมตัวผู้ต้องหาต่อศาลอยู่ ศาลก็ไม่สามารถที่จะคัดค้านคดีได้ แม้ว่าผู้ต้องหาต้องการที่จะรับสารภาพในชั้นศาลก็ตามเพราะอยู่ในชั้นฝากขังของพนักงานสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนอ้างเหตุยังสอบสวนไม่แล้วเสร็จ

ด้วยเหตุดังกล่าวมาแล้วข้างต้นการที่กฎหมายบัญญัติ เรื่องระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาในคดีอาญาที่ยังถูกกระทบสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กล่าวคือกฎหมายให้ฝากขังผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้เกินกำหนดโทษที่ศาล ให้จำคุกไป ซึ่งนานถึง 84 วัน ยกตัวอย่างเช่นคดีหนึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 6 เดือน แต่ไม่ถึง 10 ปี ตามมาตรา 87 วรรคห้า ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพมาโดยตลอดตั้งแต่ชั้นจับกุมและ ชั้นสอบสวน เมื่อถูกฟ้องคดีต่อศาลก็ให้การรับสารภาพ หากศาลมีคำพิพากษาให้จำคุกจำเลยที่ถูกควบคุมตัวมาก่อน โดยมีได้มีการประกันตัวไม่ว่าด้วยเหตุผลใดก็ตาม ให้จำคุกจำเลย 1 เดือนและหากว่าคดีผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวมาตลอดนับแต่วันที่ถูกจับจนถึงวันที่ส่งตัวฟ้องต่อศาลรวมระยะเวลาที่ถูกคุมขัง 48 วัน พอดี เมื่อหักวันซึ่งระหว่างสอบสวนออกจากระยะเวลาจำคุกตามคำพิพากษาแล้ว เท่ากับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น ถูกควบคุมตัวเกินไป 18 วัน โดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ตามสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะผู้ต้องหา ประชาชนในสังคมก็อาจจะเกิดความเสื่อมถอยไม่เชื่อถือศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม

ประการที่สามปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในการอุทธรณ์คำสั่งไม่ปล่อยชั่วคราว ในชั้นสอบสวน ในกระบวนการสอบสวนชั้นตำรวจเมื่อมีการจับกุมผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนรับตัวผู้ต้องหาไว้ทำการสอบสวน ซึ่งสามารถควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ในระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด คือ ควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมงก่อนส่งฟ้องต่อศาล ซึ่งตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาไว้ ซึ่งผู้ต้องหาสามารถใช้สิทธิยื่นขอปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวนได้ โดยเสนอต่อผู้มีอำนาจในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวโดยใช้ดุลพินิจพิจารณาภายใต้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับตามที่กำหนด โดยหลักการแล้วการใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราวนั้นจะต้องคำนึงถึงพฤติการณ์ของผู้ต้องหาเช่น มีพฤติการณ์ที่จะหลบหนีหรือไม่ จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน จะไปก่อเหตุอันตราย เป็นอุปสรรคต่อการสอบสวนคดี และความน่าเชื่อถือของผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกัน แต่ในปัจจุบันปัญหาที่เกิดจากการพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหานั้นมีด้วยกันหลายปัญหา กล่าวคือ ผู้มีอำนาจในการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน เป็นผู้มีอำนาจใช้ดุลพินิจเบ็ดเสร็จแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าเป็นการใช้ดุลพินิจโดยสุจริต โปร่งใส ด้วยความเป็นธรรมหรือไม่และไม่มีการถ่วงดุลอำนาจดังกล่าว ผู้มีอำนาจจะพิจารณาจากหลักประกันเป็นหลักโดยไม่ได้คำนึงถึงพฤติการณ์ของผู้ต้องหาตามที่กล่าวมาข้างต้น และหลักประกันเป็นการใช้อัตราโทษจำคุกมาเป็นเกณฑ์กำหนดหลักประกัน ในชั้นสอบสวนหากไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา จะทำให้ผู้ต้องหาเสียสิทธิและเสรีภาพเกิดความไม่เสมอภาคกันในทางกฎหมาย โดยในชั้นสอบสวนผู้ต้องหาไม่มีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งการ ไม่ปล่อยชั่วคราวดังกล่าวเหมือนเช่นในชั้นศาลแต่อย่างใด

ประกอบกับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 “การสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวจะกระทำได้อต่อเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังนี้ ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี ผู้ต้องหาจะไปยุ่งเหยิงกับ

พยานหลักฐานผู้ต้องหาจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวน” ซึ่งหัวหน้าสถานีตำรวจหรือหัวหน้าพนักงานสอบสวนมีอำนาจเบ็ดเสร็จในการพิจารณาสั่งไม่ปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวนแต่เพียงผู้เดียว ตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 บทที่ 2 เรื่องการอำนวยความสะดวกทางอาญา หมวดการปล่อยตัวชั่วคราว และคำสั่งดังกล่าวถือเป็นที่สุด ส่งผลให้ในชั้นสอบสวนผู้ต้องหาไม่มีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว ยกตัวอย่างเช่น กรณีผู้ต้องหาถูกจับในคดีความผิดฐานกระทำความผิดเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ผู้ต้องหายื่นเรื่องขอปล่อยชั่วคราวโดยผู้มีอำนาจในการพิจารณาสั่งไม่ปล่อยชั่วคราวแจ้งให้ผู้ต้องหานำหลักทรัพย์เป็นวงเงินมาประกันในชั้นสอบสวน จำนวน 150,000 บาท ซึ่งผู้ต้องหาไม่มีหลักทรัพย์ตามวงเงินดังกล่าวผู้มีอำนาจพิจารณาจึงไม่อนุมัติให้ผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราว ซึ่งคำสั่งดังกล่าวถือเป็นที่สุดโดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายในการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาไม่มีความผิด และตรงกันข้ามกับการสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นศาล

ดังนั้น การปฏิบัติตามบทบัญญัติในมาตรา 87 นี้แม้จะชอบด้วยกฎหมายแต่ก็มีความไม่ยุติธรรมโดยหลักการและเหตุผลการให้สิทธิแก่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการให้ดำเนินคดี โดยมีผลกระทบกับสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันที่บัญญัติไว้ความว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” และ “ก่อนคดีพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” จากผลการศึกษาผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขประเด็นปัญหาในการศึกษาครั้งนี้โดยให้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาผู้มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจสั่งไม่ปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวน

ผลจากการศึกษาเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 บทที่ 2 เรื่องการอำนวยความสะดวกในคดีอาญาในข้อ 5 เรื่องการปล่อยชั่วคราว

5. การปล่อยชั่วคราวในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์หรือไม่มีความผิดจนกว่าศาลจะได้พิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิด การปล่อยชั่วคราวจึงเป็นมาตรการที่มีความสำคัญยิ่ง หากผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่ในระหว่างการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ให้ดำเนินการดังนี้

5.1 ให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน กำหนดลำดับอาวุโสของพนักงานสอบสวนไว้ ตามกฎ ก.ตร. ว่าด้วยการกำหนดลำดับอาวุโสของข้าราชการตำรวจในการรักษาราชการแทน มีอำนาจเป็นผู้พิจารณาสั่งปล่อยชั่วคราวแทนได้

5.2 ให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน พิจารณาสั่งคำร้องให้ปล่อยชั่วคราว โดยเร็วโดยให้พิจารณาสั่งให้เสร็จสิ้นภายใน 1 ชั่วโมง นับแต่ได้รับเรื่อง เว้นแต่มีกรณีเหตุจำเป็นไม่อาจพิจารณาสั่งการได้

ภายในกำหนด ก็ให้บันทึกเหตุจำเป็นนั้นไว้ในคำร้องหรือบันทึกเสนอสัญญาประกันแต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 24 ชั่วโมง นับแต่ได้รับคำร้อง

โดยแก้ไขเพิ่มเติมข้อความดังนี้

5.1 “ให้มีคณะกรรมการพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนระดับสถานีตำรวจ ประกอบด้วยหัวหน้าสถานี หัวหน้างานป้องกันปราบปราม หัวหน้างานสืบสวน หัวหน้างานสอบสวน พนักงานสอบสวนเจ้าของคดี

องค์ประชุมของคณะกรรมการปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวนจะต้องมีไม่น้อยกว่าสามในห้า ของจำนวนคณะกรรมการ กรณีที่หัวหน้าสถานีตำรวจไม่อยู่ทำหน้าที่เป็น ประธานกรรมการปล่อยชั่วคราวใน ชั้นสอบสวน มอบหมายให้กรรมการผู้มีอาวุโสสูงสุดใน องค์ประชุมทำหน้าที่เป็นประธาน ผลการพิจารณาให้ถือ มติเสียงข้างมากเป็นมติในการ ปล่อยชั่วคราวและสั่งไม่ปล่อยชั่วคราว”

5.2 “ให้คณะกรรมการพิจารณาปล่อยชั่วคราวพิจารณาสั่งคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวโดยเร็ว โดย ให้พิจารณาสั่งให้เสร็จสิ้นภายใน 1 ชั่วโมงนับแต่ได้รับเรื่อง เว้นแต่มีกรณีเหตุจำเป็นไม่อาจพิจารณาสั่งการได้ ภายในกำหนด ก็ให้บันทึกเหตุจำเป็นนั้นไว้ในคำร้องหรือบันทึกเสนอสัญญาประกันแต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกิน 24 ชั่วโมง นับแต่ได้รับคำร้อง”

2. ประเด็นปัญหาระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนก่อนฟ้องคดีตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87

ผลจากการศึกษาเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคห้า เดิมบัญญัติว่า “ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปีหรือปรับเกินกว่า ห้าร้อยบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กัน แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวันและรวมกัน ทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน”

ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการฝากขัง ในด้านตัวบทกฎหมาย ควรที่จะมีการพิจารณาทบทวน เกี่ยวกับระยะเวลาในการขอฝากขังให้ลดลงอีก เพราะปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป การแก้ไขปรับปรุง ด้านประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานสอบสวน ตลอดจนเครื่องมืออุปกรณ์สนับสนุนต่าง ๆ จะทำให้การ สอบสวนแล้วเสร็จเร็วขึ้น ระยะเวลาฝากขังไม่ควรจะเกิน 24 วัน ดังนั้น เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 87วรรคห้า ดังนี้

โดยแก้ไขเพิ่มเติมข้อความตามมาตรา 87 วรรคห้า ดังนี้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคห้า “ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตรา โทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปี หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หากคดีนั้น ผู้ต้องหาให้การรับให้สารภาพ เห็นควรกำหนดระยะเวลาให้พนักงานสอบสวนต้องนำตัวผู้ต้องหาส่งพนักงาน อัยการเพื่อฟ้องคดีต่อศาลภายในกำหนด 24 วันนับแต่วันที่ ผู้ต้องหาถูกจับหรือควบคุมตัวและเมื่อยื่นฟ้องเป็น

หนังสือแล้วให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่าจะให้การประการใด และถ้าผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ ให้ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาพิพากษาไปเลยทีเดียวได้ เว้นแต่คดีมีอัตราโทษอย่างต่ำจำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ซึ่งจะต้องสืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพตามมาตรา 176”

การแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวข้างต้นเพื่อที่จะกำหนดระยะเวลาให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการในการส่งฟ้องคดีที่แน่นอน ทั้งนี้เพื่อให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมีการบริหารงานและเวลาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มิใช่บัญญัติเพื่อเปิดโอกาสให้พนักงานสอบสวนใช้เวลาที่ตนมีในการเลียงความผิดเนื่องจากปฏิบัติงานล่าช้านั่นเอง ซึ่งบางครั้งในข้อเท็จจริงผู้ต้องหาอาจเป็นผู้บริสุทธิ์แต่ต้องได้รับความเดือนร้อนจากการปฏิบัติหน้าที่เกิดจากความล่าช้าของตน

ในส่วนข้อเสนอเรื่องระยะเวลาการฝากขังนี้ผู้วิจัยขอเสนอให้มีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นเรื่องระยะเวลาการฝากขังในแต่ละฐานความผิดตามความเหมาะสมสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

ด้านการประสานการปฏิบัติจะต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการฝากขัง โดยแก้ไขระบบการทำงานของตำรวจ อัยการ และศาล ที่ต่างฝ่ายต่างทำงานให้เป็นการร่วมทำงานโดยต้องดำเนินการทบทวนปรับเปลี่ยนบทบาทให้รองรับปัญหาได้อย่างแท้จริง อันจะทำให้เกิดความรวดเร็ว โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา โดยยึดเป้าหมายความเร็วและความถูกต้องเป็นหลัก

3. ประเด็นปัญหาผู้ต้องหาไม่มีสิทธิคัดค้านการควบคุมตัวในชั้นสอบสวนโดยการแก้ไข เพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ตามประเด็นปัญหาดังนี้

ผลจากการศึกษาเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 เดิมบัญญัติไว้ว่า “การส่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวจะกระทำได้อีกเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี
- 2) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
- 3) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น
- 4) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ

5) การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อความเสียหายต่อการสอบสวนคดีของเจ้าพนักงานหรือการดำเนินคดีในศาล

คำสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวต้องแสดงเหตุผลและต้องแจ้งเหตุดังกล่าวให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยและผู้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวทราบเป็นหนังสือโดยเร็ว

โดยแก้ไขเพิ่มเติมข้อความตามมาตรา 108/1 ดังนี้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 “การสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี
- 2) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
- 3) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น
- 4) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกัน ไม่น่าเชื่อถือ

5) การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อความเสียหายต่อการสอบสวนคดีของ เจ้าพนักงาน หรือการดำเนินคดีในศาล

คำสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวต้องแสดงเหตุผลและต้องแจ้งเหตุดังกล่าวให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยและผู้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวทราบเป็นหนังสือโดยเร็ว

“ให้ผู้ต้องหาที่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวนต่อผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจสูงกว่าอีกระดับชั้นหนึ่งเป็นผู้พิจารณา โดยผลการอุทธรณ์ให้ถือเป็นที่สุด”

การที่ผู้ค้นคว้าเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น เพื่อสร้างมาตรฐานในการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นสอบสวนให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายมากยิ่งขึ้น และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในระบบยุติธรรมให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนได้รับทราบว่ามีความหลักประกันความเป็นธรรมแก่ตนที่จะใช้สิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้อย่างเต็มที่ และจะได้รับพิจารณาเป็นไปตามหลักการที่ถูกตนเองเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 เรื่อง การอำนวยความสะดวกยุติธรรมใน

คดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวนและมาตรการควบคุม ตรวจสอบเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา.